

SPIS TREŚCI

Polska Jana Długosza (<i>H. Samsonowicz</i>) . . .	5	Straszne uderzenie pioruna	56
Wykaz skrótów	17	Uderzenie pioruna w kościół	57
I. KRAJ	19	Pożar w Poznaniu	57
Opis Polski	19	Ulewy w Polsce	58
Granice Polski	20	Pożar w Krakowie	58
Rzeki Polski	21	Zawalenie się sklepienia	59
Wisła	22	Pożar Stradomia	59
Jeziora Polski	26	Pojawienie się komety	59
Góry Polski	27	Susza i pożary	60
Ważniejsze miasta Polski	29	Pożar w Krakowie	60
Rzeczy osobliwe w Polsce	33	Powódź w Krakowie	60
Opis znaków, czyli klejnoty króla i Królestwa Polskiego	34	II. HISTORIA	63
Herby baronów Królestwa Polskiego	36	Legenda o Lechu i Czechu	63
Charakterystyka diecezji krakowskiej	38	O założeniu Gniezna przez Lecha	64
Katedra krakowska	43	Nazwy określające Polaków i pochodzenie Rusinów	65
Stworzenie stanowiska kaznodziei w katedrze krakowskiej	45	Dzieje po śmierci Lecha	66
Klasztor w Miechowie	46	Rządy 12 wojewodów	67
Klasztor tyniecki	48	Historia Kraka	68
Wieliczka	51	Założenie Krakowa przez Kraka i historia smoka wawelskiego	70
Bochnia	52	O Wandzie co nie chciała Niemca	71
Warsztat obróbki żelaza zwany pospolicie kuźnicą	52	Podział Polski między synów Leszka III	73
Szklarnia zwana pospolicie hutą	53	O Popielu II i myszach	74
Relacja żupnika z dochodów kopalni w Bochni	53	Wybór Piasta	79
Kłęska szarańczy	53	Narodziny i postrzyżyny Mieszka I	82
Zaraza w Polsce	54	Chrzest Polski	84
Dziwne zjawiska przyrodnicze. Bardzo ciepła zima	54	Zjazd gnieźnieński	86
Epidemia w czasie oblężenia Brodnicy	55	Zabójstwo św. Stanisława i jego konsekwencje	88
Zaćmienie słońca	55	Bolesław Krzywousty dzieli Polskę na dzielnice	90
Zaraza w Polsce i na Litwie	55	Sprowadzenie Krzyżaków	90
		Założenie Torunia	92
		Walki z Prusami	92

Założenie Elbląga	93	Charakterystyka Kazimierza Wielkiego . .	159
Przemysł Ottokar w Prusach	93	Ludwik królem. Kasacja pewnych zapisów	
Siemomysł kujawski naśladowa Krzyżaków	94	Kazimierza Wielkiego	161
Bracia Mszczuja wstępują do Zakonu Krzy-		Koronacja Ludwika	164
żackiego	95	Pogrzeb Kazimierza Wielkiego	165
Przemysł II koronuje się na króla Polski .	95	Pochodzenie Ludwika	166
Krzyżacy odrywają Chełmno spod władzy		Władysław Biały walczy o koronę	168
arcybiskupa gnieźnieńskiego	97	Przeszłość Litwy	173
Książę inowrocławski Leszek oddaje w		Najazd Litwinów na ziemię sandomierską	175
zastaw Krzyżakom ziemię michało-		Litwini chcą opuścić ojczyznę	177
wską	97	Poselstwo od Jagielly z propozycją unii . .	178
Zagarnięcie Pomorza przez Krzyżaków.		Jadwiga i Wilhelm	179
Margrabiowie brandenburscy zdoby-		Władysław Jagiello przybywa do Krakowa	180
wają Gdańsk	98	Chrzt i ślub Władysława Jagielly z Jad-	
Zajęcie Gdańska przez Krzyżaków	101	wigą	181
Oblężenie Tczewa	104	Chrzt Litwy	183
Oblężenie Świecia	105	Konrad Wallenrod i Witold oblegają	
Władysław Łokietek pertraktuje w sprawie		Wilno	184
Pomorza	107	Bitwa nad Worskłą	186
Zakon wykupuje Pomorze od Brandenbur-		Wykupienie ziemi dobrzyńskiej od Za-	
gii	108	konu	188
Bulla Klemensa V przeciwko Zakonowi .	109	Pobyt Jagielly w Toruniu	189
Zakon przeciw koronacji Władysława Ło-		Zjazd Jagielly z Krzyżakami	190
kietka	113	Krzyżacy sposobią się do wojny	190
Proces Władysława Łokietka z Krzyża-		Najazd Krzyżaków na ziemię dobrzyńską i	
kami	114	Kujawy	191
Wojna Władysława Łokietka z Krzyża-		Zawarcie rozejmu z Krzyżakami	194
kami	118	Skarga Władysława Jagielly na Krzyżaków	195
Sprawa Klary Zach	135	Książę Witold pustoszy Prusy	198
Koronacja Kazimierza Wielkiego	137	Przygotowania do wojny z Krzyżakami . .	198
Kazimierz Wielki przedłuża rozejm z Krzy-		Wielka wojna 1410 roku. Rozesłanie wici	199
żakami	139	Zaciąg obcego żołnierza na wojnę pruską .	200
Wyrok w Wyszehradzie	139	Rokowania z Zygmuntem Luksemburskim	200
Kazimierz Wielki zwraca się o pomoc do		Wyznaczenie arcybiskupa gnieźnieńskiego	
papieża przeciw Krzyżakom	141	na zastępcę króla na zamku królewskim	
Wyrok warszawski	141	na czas wyprawy	201
Król Kazimierz wyznacza na swego na-		Modły Władysława Jagielly przed wyrusze-	
stępcę Ludwika Węgierskiego	143	niem na wojnę	202
Kazimierz Wielki zawiera pokój z Zako-		Rycerze polscy porzucają króla Zygmunta i	
nem	144	wracają do Polski	202
Kazimierz Wielki nadaje prawa	146	Przedłużenie rozejmu o 10 dni	202
Król Kazimierz popada w rozpustę. Sprawa		Władysław Jagiello wyrusza z wojskiem do	
Baryczki	148	Prus	204
Król Kazimierz buduje kościoły jako pokutę		Wielki mistrz stara się poznać zamiary Wła-	
za zabicie Baryczki	150	dysława Jagielly	205
Założenie sądu najwyższego prawa magde-		Zwycięstwo Janusza Brzozogłowego pod	
burskiego w Krakowie	151	Świeciem	206
Król Kazimierz i kobiety	153	Wojsko polskie zbliża się do granic Prus .	207
Wyrok na Maćka Borkowica	154	Litwini pustoszą pogranicze Prus	208
Próba założenia Wszechnicy	155	Wkroczenie do państwa zakonnego	208
Kazimierz Wielki w czasie głodu otwiera		Władysław Jagiello wydaje ostatnie polece-	
spichrze dla ludu	156	nia dotyczące sposobu prowadzenia	
Zjazd królów i uczta u Wierzyńka	156	działań wojennych	210

Władysław Jagiełło. daremnie dąży do zawarcia pokoju z Krzyżakami	211
Król węgierski Zygmunt zrywa pokój z Polską	213
Mistrz krzyżacki przygotowuje się do walki	215
Władysław Jagiełło o polityce Zygmunta Luksemburskiego	216
Wojsko polskie zdobywa Dąbrówno . . .	217
Porażki oddziałów polskich na Pomorzu .	218
Dziwne zjawiska widziane na niebie . . .	218
Wojska królewskie rozbijają obóz na polach grunwaldzkich	219
Wyliczenie chorągwi polskich biorących udział w wojnie pruskiej	220
Wyliczenie chorągwi krzyżackich	224
Najemnicy czescy usiłują opuścić obóz polski	228
Władysław Jagiełło ocenia siły polskie i krzyżackie	228
Złe przeczucia wielkiego mistrza	229
Wielki mistrz przysyła królowi dwa miecze. Władysław Jagiełło daje sygnał do walki	230
Pierwsze starcie	232
Ucieczka Litwinów	233
Najemnicy czescy usiłują wycofać się z pola walki	234
Władysław Jagiełło w niebezpieczeństwie .	235
Wojska krzyżackie ponoszą klęskę	237
Pościg za uciekającymi Krzyżakami	239
Książę Witold skazuje na ścięcie dwóch rycerzy krzyżackich	239
Odpoczynek po bitwie	240
Oddziały polskie odwołują marsz w kierunku Malborka	241
Król dokłada starań, aby pogrzebano zwłoki wielkiego mistrza i innych poległych .	242
Władysław Jagiełło wydaje ucztę	243
Przygębienie w Malborku na wieść o klęsce pod Grunwaldem	243
Książę Janusz I gratuluje królowi zwycięstwa	244
Przegląd jeńców i wysłanie do Polski gońca z radosną wiadomością o zwycięstwie . .	245
Zajęcie miasta i zamku Olsztyna	246
Komtur Świecia Henryk von Plauen wzmacnia załogę zamku malborskiego	246
Zamki krzyżackie poddają się królowi . .	247
Poddanie się zamku Morąga	247
Opanowanie zamku Przezmark	248
Zajęcie zamku w Dzierzgoniu	248
Wojska polskie podchodzą pod Malbork .	249

Oblężenie zamku Malborka	249
Większość ziem pruskich składa królowi przysięgę wierności i posłuszeństwa . .	250
Wypad krzyżacki z zamku malborskiego .	251
Król rozdziela swoim rycerzom zamki i miasta, które się poddały	251
Król odrzuca warunki pokoju proponowane przez Henryka von Plauen	252
Mistrz inflancki przybywa na pomoc Malborkowi	254
Książę Witold ze swymi wojskami oraz książęta mazowieccy odступują od oblężenia zamku Malborka	256
Czesi proponują zająć zamek Malbork podstępem	256
Narady nad zaprzestaniem oblegania Malborka	257
Król odstępkuje od oblężenia zamku Malborka	257
Król spotyka się z biskupem pomezańskim w Kwidzynie	259
Wielki mistrz gromadzi środki na dalszą wojnę	259
Polacy zajmują zamek Radzyń	259
Król rozpuszcza wojsko i przeprawia się przez Wisłę	260
Król Władysław przybywa do Torunia . .	261
Upadek miasta Tucholi i obrona Koronowa	261
Trudne położenie załogi polskiej w Koronowie	262
W bitwie pod Koronowem Polacy pokonują Krzyżaków	262
Łaskawe traktowanie jeńców przez króla polskiego Władysława	265
Krzyżacy podstępnie opanowują zamek Tucholę	267
Polacy gromią i zmuszają do ucieczki załogę Tucholi	268
Wojsko polskie odstępkuje od Tucholi, a król na słowo rycerskie rozpuszcza jeńców	269
Rycerze polscy i załoga Tucholi wymieniają między sobą listy	270
Polacy poddają Krzyżakom zamki Sztum i Morąg	271
Wojska królewskie zajmują miasto Radzyń	271
Mieszczanie złamawszy wierność królowi dobrowolnie poddają się mistrzowi pruskiemu	272
Król Władysław odwiedza katedrę gnieźnieńską i kościół Bożego Ciała w Poznaniu	273

Klęska rycerzy inflanckich, którzy przyszli z pomocą mistrzowi pruskiemu	274	Wojna 1433 roku	317
Spotkanie króla z wielkim mistrzem w Raciążu i zawieszenie broni	275	Decyzja podjęcia wojny z Krzyżakami . .	318
Wyprawa pruska 1411 roku	276	Wojsko polskie wkracza na Pomorze i oblega Chojnice	320
Pokój toruński	277	Polacy podpalają klasztor Pelplin i miasto Tczew	323
Chorągwie Zakonu w katedrze krakowskiej	278	Polacy grabią i palą zamek Jasieniec . . .	325
Chorągwie pruskie	278	Krzyżacy dążą do zawarcia pokoju	326
Mediacje króla węgierskiego w sporze z Krzyżakami	280	Pokój brzeski	327
Unia w Horodle	281	Inkorporacja Prus	329
Spyry z Krzyżakami	285	Przybycie delegacji pruskiej do Krakowa .	329
Wyrok Zygmunta Luksemburskiego w sporze polsko-krzyżackim	286	Przysięga wierności	332
Wojna 1411 roku	288	Hold mieszkańców Prus	334
Król Władysław zdobywa Nidzicę, Olsztyn i Olsztyn	289	Bitwa pod Chojnicami 1454	335
Po nieskutecznych pertraktacjach pokojowych z Krzyżakami król kontynuuje działania wojenne	289	Zajęcie Malborka	339
Krzyżacy podstępem opóźniają działania wojsk polskich	291	Zjazd walny w Piotrkowie w sprawie wykupu Malborka	340
Pod naciskiem papieża Polska zawiera dwuletni rozejm z Krzyżakami	291	Układy z Ulrykiem Czerwonką	343
Sprawa Falkenberga	293	Wykupienie zamku przez polskich komisarzy	343
Pośrednictwo papieża w sporze z Krzyżakami	297	Uroczysty wjazd Kazimierza Jagiellończyka do Gdańska	345
Wyrok wrocławski	300	Wielki mistrz opuszcza Malbork	346
Wojna 1422 roku	304	Kazimierz Jagiellończyk przybywa do Malborka	347
Ogłoszenie wyprawy przeciwko Krzyżakom, którzy uniemożliwiają nuncjuszowi papieskiemu ogłoszenie wyroku w sprawie polsko-krzyżackiej	306	Jakub z Sienna proponuje przeniesienie Krzyżaków na wyspę Tenedos	348
Wojska polskie zmuszają Krzyżaków do wycofania się	307	Piotr Dunin zwycięża Krzyżaków nad Jeziorem Żarnowieckim	349
Zygmunt wysyła do Władysława biskupa korbawskiego Piotra von Zeeck	308	Zwycięstwo floty gdańskiej w 1463 roku .	352
Polacy zdobywają miasto i zamek Golub .	308	Rokowania pokojowe w Toruniu	352
Zygmunt Luksemburczyk domaga się ustąpienia Zygmunta Korybutowicza z Czech i wycofania się Władysława Jagiełły z Prus	309	Oblężenie Chojnic	355
Odpowiedź króla Władysława Jagiełły . .	310	Zawarcie pokoju toruńskiego	357
Włosi wysłani na pomoc Jagielle zadają klęskę Krzyżakom	311	Warunki pokoju toruńskiego	359
Niepowodzenie ataku krzyżackiego na Kujawach	312	Radość Długosza z powodu odzyskania Pomorza	362
Król Władysław oblega zamek Kowale . .	313	Wymiana dokumentów pokoju toruńskiego	362
Władysław Jagiełło posuwa się w kierunku Torunia	313	Zdobycie Konstantynopola przez Turków	363
Krzyżacy zabiegają o pokój i uzyskują go	314	Pochodzenie Turków i obyczaje Greków .	365
Śmierć Witolda i jego charakterystyka . .	315	Zdobycie Belgradu przez krzyżowców pod wodzą Jana Kapistrana	366
		III. PAŃSTWO I POLITYKA	371
		Podstawy ustroju	371
		Przywilej w Koszycach	371
		Przywilej brzesko-kujawski	372
		Stronnictwa polityczne i początki parlamentaryzmu	374
		Konfederacja Spytka z Melsztyna	374
		Wybór Kazimierza Jagiellończyka na króla Polski	377
		Stanowienie praw na walnym zjeździe . .	393

Biskup Zbigniew Oleśnicki publicznie gani Kazimierza Jagiellończyka	394	Inkorporacja Mazowska	438
Opozycja przeciw królowi	395	Przylączenie ziemi bełskiej i rawskiej do Królestwa Polskiego	441
Spory o pierwszeństwo w radzie królewskiej między arcybiskupem gnieźnieńskim a biskupem krakowskim	397	Proces Kazimierza Jagiellończyka z książętami mazowieckimi o księstwo płockie	443
Potwierdzenie praw Królestwa Polskiego przez Kazimierza Jagiellończyka	401	Kazimierz Jagiellończyk obejmuje w posiadanie ziemie rawską i gostynińską	445
Obsada urzędów w czasie małoletności króla	403	Poselstwo książąt płockich w sprawie ziemi płockiej	445
Zjazd walny	403	Przylączenie ziemi sochaczewskiej	445
Sądownictwo	407	Stosunki międzynarodowe	446
Sądownictwo stanowe	407	Walki z Tatarami	446
Wymiar sprawiedliwości	407	Najazd tatarski na Podole	447
Skarbowość	408	Zajęcie Kaffy przez Turków	449
Spór między panami rady Królestwa na temat monety	408	Spory między Polakami i Litwinami na zjeździe w Parczewie	450
Rozruchy w Krakowie	409	Kijów prowincją litewską	453
Podatki państwowe	410	Hołd lenny Aleksandra hospodara mołdawskiego	453
Przerzucanie podatków na chłopów	410	Hołd lenny Eliasza wojewody wołoskiego	454
Kazimierz zabiera naczynia kościelne na żold rycerstwa	411	Przysięga wierności Piotra wojewody mołdawskiego	456
Kazimierz wypłaca żold rycerstwu zaciężnemu	412	Wybór Władysława Jagiellończyka na króla Czech	457
Kościół i państwo	412	Syn Kazimierza Jagiellończyka Władysław przyjmuje koronę czeską	458
Zbigniew Oleśnicki	412	Wyprawa Władysława Jagiellończyka do Pragi i jego koronacja	459
Walka Kazimierza Jagiellończyka z papieżem i kapitułą o obsadzenie biskupstwa krakowskiego	418	IV. KULTURA	461
Kazimierz Jagiellończyk skazuje na wygnanie Jakuba z Sienna i wnosi odwołanie do papieża	419	Cel napisania Roczników	461
Kazimierz Jagiellończyk nakazuje zajęcie dóbr stronników biskupa	422	Źródła i rozwój kultury polskiej	470
Walka Kazimierza Jagiellończyka z papieżem i kapitułą	423	Genealogia Polaków	470
Jan Gruszczyński	428	Obyczaje Polaków	473
Jan Lutkowiec z Brzezia	429	Wierzenia Polaków	474
Jednoczenie państwa	430	Pochodzenie nazw Polaków	475
Uroczyście zaprzysiężenie pokoju toruńskiego	430	Nazwy plemion połabskich	476
Przylączenie ziemi pomorskiej, chełmińskiej i michałowskiej do Królestwa Polskiego	431	Pochodzenie dawnych Prusów i Litwinów	476
Henryk von Plauen składa hołd królowi polskiemu	433	Obyczaje pogańskie na Żmudzi	477
Przysięga wierności mistrza krzyżackiego Truchsess	433	Przyjęcie chrześcijaństwa na Żmudzi	479
Interwencja Kazimierza Jagiellończyka w obronie handlu gdańskiego	435	Walka z pogaństwem na Żmudzi	480
Opozycja w Prusach	436	Fundacje królowej Jadwigi	481
Wykupienie ziemi oświęcimskiej	436	Odnowienie Akademii Krakowskiej	482
Hołd lenny książąt mazowieckich	438	Życie religijne	483
		Cudowne widzenie dziewicy Weroniki	483
		Cudowna poprawa obyczajów Jana prepozyta klasztoru strzelneńskiego	487
		Cudowne uwolnienie od kary śmierci niewinnego człowieka w Lublinie	488
		Kazania Jana Kapistrana w Krakowie	489
		Widzenia i pielgrzymka Sędziwoja z Czecl- la	490

Obyczaj rycerski	491	Zepsucie obyczajów	515
Charakterystyka Zawiszy Czarnego	491	Roztrwonienie majątku przez Dzierśława z Rytwian	515
Obyczaje wojenne	494	Złupienie kościoła NM Panny w Częstochowie	516
Oblężenie Karlsteinu	494	Zepsucie obyczajów w Polsce	517
Okrucieństwo wobec jeńców w czasie oblężenia Łucka	495	Rozboje w ziemi krakowskiej	517
Postępowanie z jeńcami i brankami	495	Zbrodnie Jana Pieniążka	518
Życie i obyczaje dworu	496	Sąd nad Janem Pieniążkiem	519
Rozpacz Jagiełły i Witolda z powodu niesprawiedliwego wyroku Zygmunta Luksemburczyka	496	Skazanie Jana Pieniążka	520
Władysław Jagiełło otrzymuje relikwię	498	Ujęcie Jana Pieniążka	521
Król Władysław obdarowuje zwierzyną zabita na łowach	498	Konflikty społeczne i narodowościowe	521
Pomówienie królowej Zofii o cudzołóstwo	498	Antywęgierskie rozruchy w Krakowie	521
Królowa Zofia oczyszcza się z podejrzeń o cudzołóstwo	500	Zabójstwo Andrzeja Tęczyńskiego w Krakowie	522
Jan Strasz z Białaczowa oskarżony o zniesławienie królowej Zofii	501	Rycerstwo zgromadzone na wyprawę do Prus domaga się pomszczenia śmierci Andrzeja Tęczyńskiego	524
Król Władysław Jagiełło słucha przepowiedni astrologa	501	Sąd nad mieszczanami krakowskimi w Nowym Mieście Korczynie	526
Śmierć króla Władysława Jagiełły	502	Wyrok śmierci i kary pieniężne za zabójstwo Andrzeja Tęczyńskiego	526
Pogrzeb króla Władysława Jagiełły	503	Z życia i twórczości Jana Długosza	529
Charakterystyka Władysława Jagiełły	506	Jan Długosz przywozi kapelusz kardynalski Zbigniewowi Oleśnickiemu	529
Koronacja Kazimierza Jagiellończyka	510	Fundacja domu wikariuszy wiślickich przez Jana Długosza	530
Spór o pierwsze miejsce między książętami mazowieckimi i biskupami polskimi w czasie hołdu mieszczan krakowskich	511	Jan Długosz zakłada klasztor Paulinów na Skalce	531
Łowy królewskie	511	Korespondencja Jana Długosza	532
Święta Wielkanocne na dworze królewskim	512	Apel Jana Długosza do potomnych. Epiłog autora	537
Wesele królewskie – przybycie Elżbiety Rakusanki do Polski	512	Indeksy	539
Wjazd Elżbiety do Krakowa	513	Spis ilustracji	587
Zaślubiny i koronacja	513		
Małżeństwo Jadwigi, córki Kazimierza Jagiellończyka, z Jerzym księciem bawarskim	514		